

hláskam

Ročník V. 1994/2

Hrad Březina

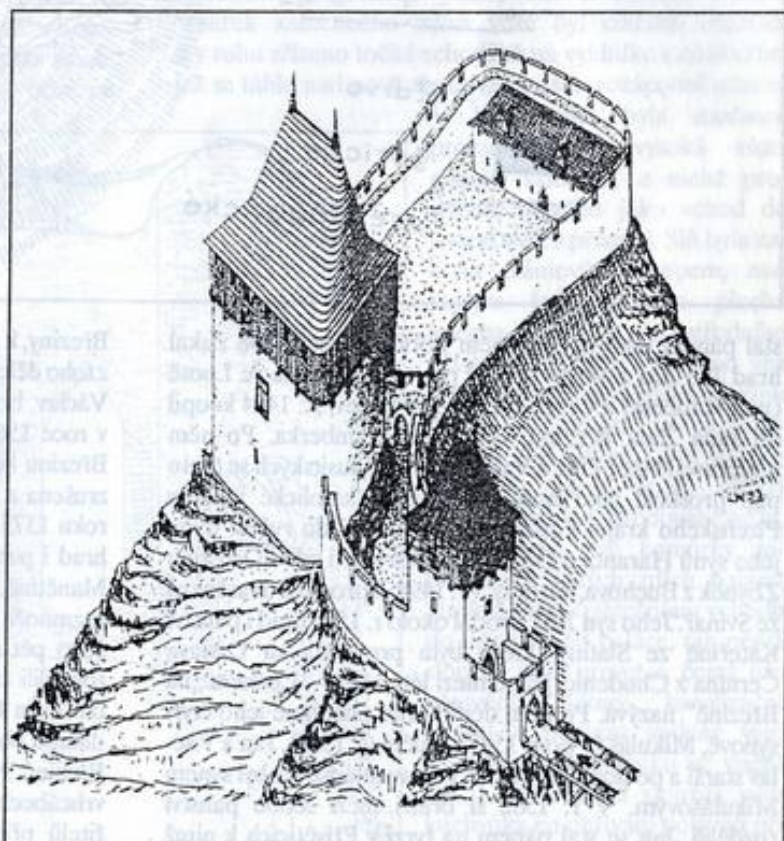
Na kraji lesa, jež se od Rokycan k hradům Zbirohu a Točnicku táhne, nedaleko Radnic stojí knížecí zámek Březina proslavený pobytem dvou významných mužů, Jáchyma a Kašpara ze Šternberka, z nichž vynikl zvláště Kašpar Maria Šternberk 1761 – 1838, který na zámku se zabýval přírodními vědami a stal se jedním ze zakladatelů „Musca Království českého“ jemuž věnoval svou kariéru a své cenné sbírky. Nedaleko zámku na okraji zámeckého parku stojí na skalnatém ostrohu zřícenina hradu Březiny.

Hrad Březina byl nevelký a svým uspořádáním patří mezi hrady s obytnou věží. Hrad byl původně dvojdílný. Na předhradí, které se rozkládalo na severovýchodě, jsou patrné základy obdélné stavby, dnes již značně nečitelné. Zde stála v 19. století sýpka, jak uvádějí starší popisovatelé. Původní středověká situace je zde narušena výkopy, po nichž zůstaly nesouvislé jámy, čímž se stal terén značně nepřehledný. S jistotou však víme, že zde stál ve středověku poplužní dvůr, který zanikl na počátku 19. století přeměnou svého okolí v anglický park, jenž se stal součástí nově budovaného zámku.

Vlastní hrad, který stál o něco výše, byl oddělen od předhradí příkopem vylámaným ve skále, jež má na svém dně upravenou pěšinu se schůdky z roku 1810. Úzký skalnatý hřbet se zde v tupém úhlu lomí, v jeho zlomu stojí na skále jediná zachovaná stavba hradu, obdélná věž o stranách 12x9 m, se zdí silnou 2 m. Věž, původně dvoupatrová, má obě vnější nároží důsledně zaoblena, zvláště na straně vstupu na severovýchodě je plná stěna věže bez otvoru obrácená k předhradí zalomena tak, že obě strany věže tvoří břít natočený k místu vstupní brány, tudíž i k nejslabšímu místu hradního opevnění. Z původního gotického vybavení věže si povšimneme okenního otvoru v jiho-východní stěně, který svojí polohou unikl pozornosti romantického stavitele, nebo to byl spíše jeho záměr, aby zůstalo zachováno a zvyšovalo romantický vzhled zříceniny. Okno má dodnes původní klenbu ve tvaru lomeného oblouku. Kamenná ostění z jeho špalet už

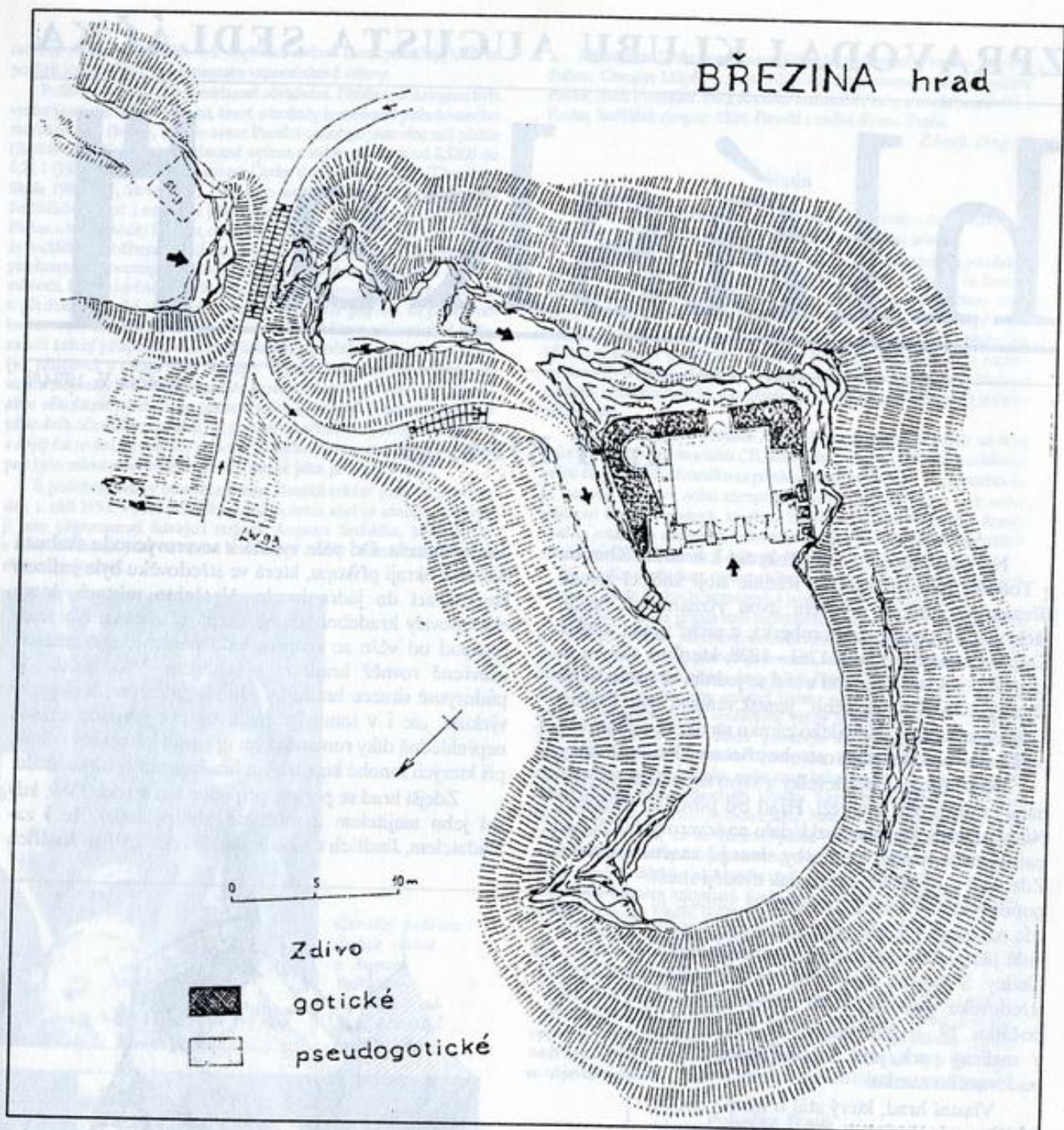
dávno zmizela. Od věže vybíhá k severovýchodu skalnatá šije až k okraji příkopu, která ve středověku byla jedinou komunikací do jádra hradu. V těchto místech, které obklopovaly hradební zdi, se nacházela brána. Na severozápad od věže se rozprostíralo nepravidelné nádvoří uzavřené rovněž hradbou s ochozem. Více světla do půdorysné situace hradu by přinesl jedině archeologický výzkum, ale i v tomto případě by byla situace značně nepřehledná díky romantickým úpravám zříceniny i okolí, při kterých mnohé konstrukce hradu zmizely až na skálu.

Zdejší hrad se poprvé připomíná až v roce 1389, kdy byl jeho majitelem a můžeme předpokládat, že i zakladatelem, Jindřich z Elstrberka. V roce 1391 se Jindřich

Hrad Březina – pokus o rekonstrukci stavu v 15. století

BŘEZINA hrad

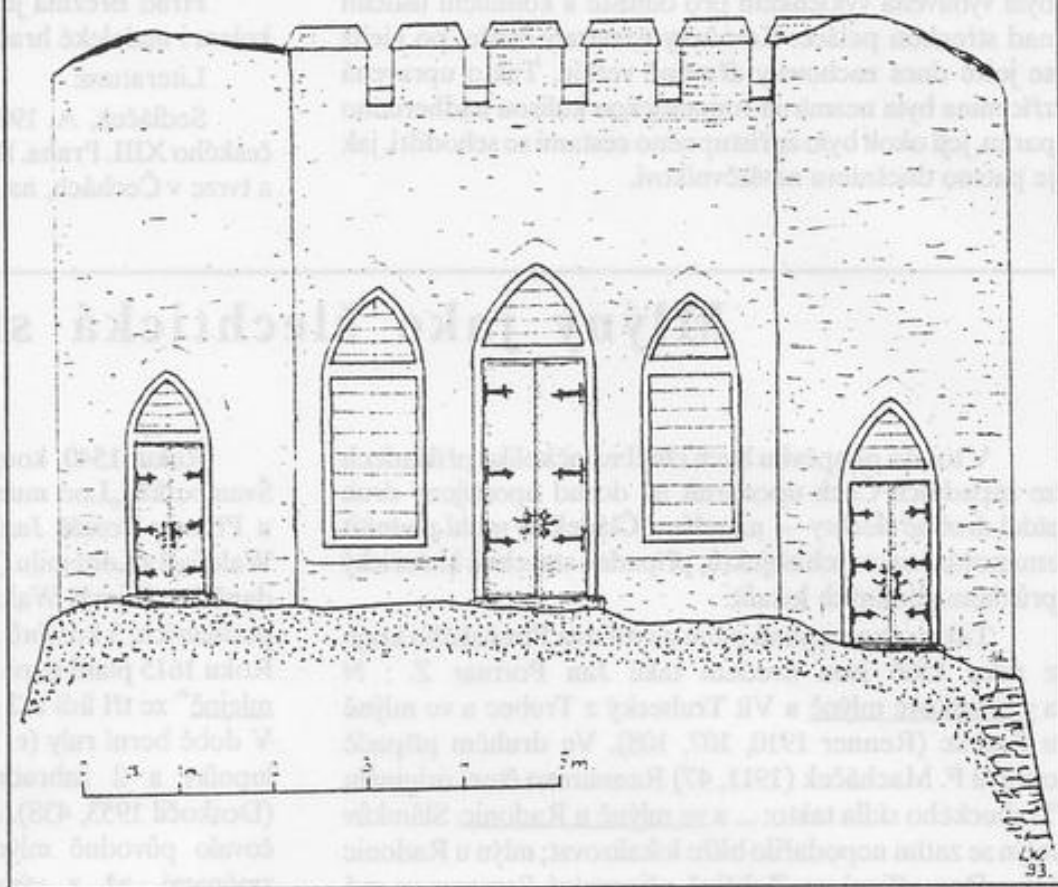

stal pánem také ve Spáleném Poříčí. V roce 1398 získal hrad Jan Žid z Vetlé, jež byl patronem kostela ve Lhotě (pod Radčem) a v roce 1407 byl již mrtev. R. 1404 koupil od Jana Žida Březinu Václav ze Švamberka. Po něm následoval Něpr Duc z Vařin. Za válek husitských se tento pán proslavil jako horlivý příslušník katolické jednoty Plzeňského kraje. Potom se hrad dostal do rukou dvou jeho synů Haranta a Otíka. Po jejich smrti zdědil Březinu Zbyněk z Buchova, ale brzy, v r. 1499, ji prodal Bohuslavovi ze Svinař. Jeho syn Jiřík prodal okolo r. 1520 hrad i panství Kateřině ze Slatiny, která byla provdána za Drslava Černína z Chudenic, jež se mezi léty 1524–31 pánem „na Březině“ nazývá. Po něm dědili hrad postupně jeho čtyři synové, Mikuláš († po r. 1547), Vilém († 1562), Jan a Václav starší a po dosažení věku i Václav mladší, jež byl synem Mikulášovým. V r. 1562 si bratři mezi sebou panství rozdělili. Jan se stal pánem na tvrzi v Přivěticích k nimž dostal část Radnic a Václav starší zůstal v držení hradu

Březiny, k němuž dostal druhou půli městečka Radnic. Jak z toho dělení vyšel Václav mladší není v pramenech známo. Václav brzy prodal hrad výměnou za statek Těnovice v roce 1566 Kryštofu Muchkovi z Bukova, který připojil Březinu ke svému statku Oseku. Brzy po té byla smlouva zrušena a v držení hradu se Václav opět připomíná a to roku 1573. Dlouho však ho nedržel a v roce 1576 prodal hrad i panství Jeronýmovi Hrobčickému z Hrobčic a na Manětíně. Jeronym byl velmi dobrý hospodář, svůj statek rozmnožil koupí Krašova, Hartenštejna a dalších statků. Jeho pět synů, z nichž Ludvík brzy zemřel, se o statek rozdělili čtyřmi díly v roce 1606. Zdislav dostal Manětín, další syn Karel se stal pánem na Krašově a Slatině, Ferdinand obdržel Hartenštejn a Jan Vilém zůstal pánem na Březině. Nový hradní pán nebyl dobrým hospodářem, při vrhcábch a dobrém truňku statku rychle ubývalo a věřitelů přibývalo. Brzy po té se dostal hrad do rukou předního věřitele Jana z Klenové, Janovic a na Žikově,

... kdy nejvyššího písaře Království českého. Jeho smrtí v r. 1624 získal Březinu jeho syn Vilém, jenž krátce nato v r. 1628 prodal hrad Březinu a tvrz Osek Ludmile Příhovské z Kokořova a na Krašově. Tato paní krátce před svou smrtí odkázala tento statek manželu svému Petrovi Jiřímu z Příhovic, špaňálskému radovi a nejvyššímu úředníku. Jako pán bohatý, jenž mnohé statky držel, zde hospodařil. V r. 1640, kdy Petr Jiří zemřel, bylo jeho zboží velmi zadluženo. Jeho dcery Sibyla, Anna a Kateřina prodaly zadluženou Březinu v r. 1642 Petrovi Pavlovi Malovci z Chýnova a Vintřberka. Později ještě přikoupil od sester Přívětice a Radnice, čímž vzniklo panství Radnické. Když se v r. 1661, 4. listopadu, dělili po smrti Petrovy oba synové František Příbík a Ferdinand Antonín, byl hrad Březina již velmi zpustlý, takže se na něm už nebydlelo. Při dělení statku se takto popisuje: „Předně zámek Březina v tom způsobu ustaven, jakž se vynachází, při tom štoček z kamene vystavěný i s těmi hořejšími světničkami, komorami, dolejší světnicí, kdež se nyní ratejna s sklepem, lůžkem, kuchyní i s celým tím zavřítím, což k tomu přináleží“. To je také poslední zmínka o hradě, který pak po léta zůstal opuštěn a pomalu se měnil ve zříceninu.

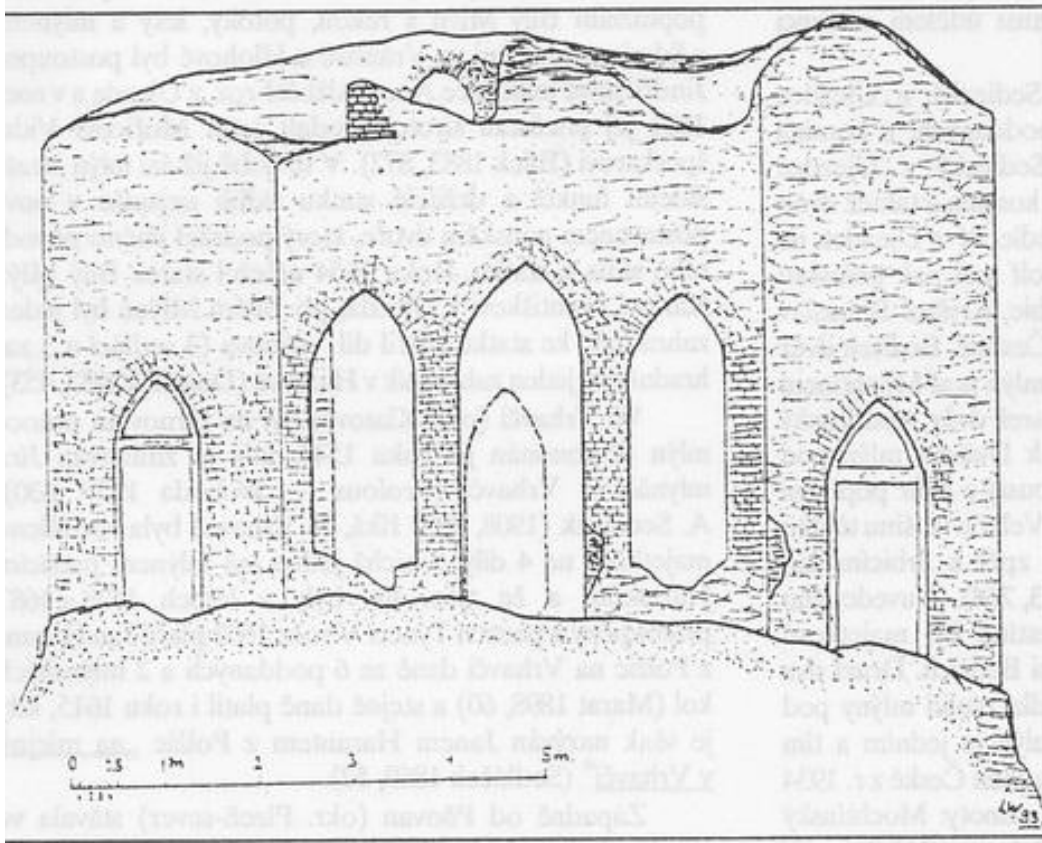
Když na počátku 19. století zdědil Jáchym ze Sternberka po své matce Josefě rozené Krakovské z Kolovrat panství radnické, začal si nedaleko starého hradu budovat nový zámek. Na stavbu zámku byl odvezen

Hrad Březina — stav paláce po r. 1810

i kámen ze zřícených hradeb středověkého hradu, přičemž zůstala ušetřena troska tří stěn obytné věže; čtvrtá byla po smrti Jáchymovců za jeho bratra Kašpara v r. 1810 nově postavena z cihel a ve zbylých stěnách prolomena nová dvě okna s gotickými záklenky. Hradní zřícenina se začala pomalu měnit v zahradní pavilon, který se stal součástí rozlehlého anglického parku kolem nového zámku. Vnitřek kamenného zdiva věže byl cihlami obezděn a v rohu zřízeno točité schodiště na vyhlídku s cimbuřím, jež se táhlo nad nově zbudovanou severozápadní stěnou.

V této stěně byla současně prolomena tři vysoká okna goticky sklenutá, z nichž prostřední sloužilo jako vchod do jediné síně v přízemí. Síň byla zakryta trámovým stropem, nad kterým byla uložena plochá střecha svedená do středního úžlabí, které bylo vyvedeno ven otvorem prolomeným pod starším oknem gotického paláce v jihovýchodní stěně. Při těchto úpravách, které úplně setřely původní vzhled středověké věže, vznikly také dvě komůrky zapuštěné v silných zdích paláce. Stojíme-li proti dnešnímu vchodu do upraveného paláce, tak pravá sloužila jako převet o čemž nás přesvědčí šikmý kanalizační odpad v podlaze vedený ven a úzké větrací okénko ve vnější zdi. Levá komora sloužila jako kuchyňka na ohřívání pokrmů při pobytu šlechty v altánu. Komora

Hrad Březina — pohled na současný stav severozáp. průčelí paláce

byla vybavena výklenkem pro ohniště a komínem ústícím nad střechou paláce. Komůrky uzavíraly dveře, po nichž se ještě dnes zachovaly dřevěné veřeje. Takto upravená zřícenina byla nesmírně romantickou kulisou nádherného parku, její okolí bylo zpřístupněno cestami se schodišti, jak je patrné dnešnímu návštěvníkovi.

Hrad Březina je pro své bohaté dějiny, klidný park kolem i nedaleké hradiště jistě návštěvy hodný.

Literatura:

Sedláček, A. 1905: Hrady, zámky a tvrze Království českého XIII. Praha. Bělohávek a kol. 1985: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha.

L. Wetteng

Mlýny jako šlechtická sídla

V tomto příspěvku bych chtěl na několika příkladech ze západních Čech upozornit na dosud opomíjený druh sídel drobné šlechty – na mlýny. Článek by mohl podnítit zmapování takových objektů, případně stavebně historický průzkum vhodných lokalit.

Tak v soupisu pánů pánů a rytířstva Plzeňského kraje z roku 1566 jsou uvedeni také Jan Portnar z : N a v Slámkově mlýně a Vít Trubecký z Trubec a ve mlýně u Radnic (Renner 1910, 107, 108). Ve druhém případě opravil F. Macháček (1911, 47) Rennerovo čtení originálu Trubeckého sídla takto: ... a ve mlýně u Radonic. Slámkův mlýn se zatím nepodařilo blíže lokalizovat; mlýn u Radonic (okr. Domažlice) na Zubřině připomíná Sommer ve své Topografii (1839, 199).

O dalším takovém mlýně, na kterém sídlil dokonce příslušník panského stavu, píše V. Kočka (1930, 351 – 352). V roce 1513 je připomínán Václav Lejsck ze mlýna Radobyte (původní jméno mlýna bylo podle Kočky odvozeno ze jména zaniklé vsi). Lejskův mlýn pak patřil ke statku Vsesulovu Kryštofa Jindřicha z Kolovrat. Jeho syn Jan Jindřich nežil s otcem ve shodě a proto se usadil na Lejskově mlýně. V roce 1585 se Jan Jindřich z Kolovrat na Lejskově mlýně popral s Šebestiánem Lažanským a jejich záležitost se dostala k soudu. Roku 1591 prodal Kryštof Jindřich Lejskův mlýn ke statku Chříč. Zdá se, že Lejskův mlýn na levém břehu Berounky v katastru vsi Hlince (okr. Plzeň-sever) byl jakýmsi údělem v rámci většího dominia.

V roce 1603 platil Hynek Sedlecký z Újezdce a ve Mlýně Dubovém daně ze 3 poddaných, z komína a dvou mlýnských kol a Petr Sedlecký z Újezdce a na Předním mlýně z 5 poddaných, komína a taktéž dvou kol (Marat 1898, 58, 61). Adam Sedlecký z Újezdce na Srbcích měl 8 synů. Z nich Jan Volf měl pak polovinu Srbic, Jiří Volf druhou polovinu Srbic, Kryštof Bohuslav obdržel dvory kmeců v Mochtíně a Čestíně, Bedřich dvůr poplužní v Čestíně, Petr Prostřední mlýn pod Mochtínem a dvůr poplužní v Čestíně, Karel Mareš dvůr Andrlůvský s příslušenstvím v Mochtíně, Hynek Dubový mlýn pod Mochtínem, krčmu tamtéž, dvorec pustý a dvůr poplužní v Čestíně, Heřman asi část Újezdce. Velkou většinu těchto lidí přikoupil v letech 1592 – 1603 zpět k Srbcím Jan Václav Koc z Dobrše (Sedláček 1893, 254). Z uvedeného je patrné, že poplužní dvůr v Čestíně byl majetkově rozdělen na tři díly a sídlil v něm asi Bedřich. Druzí dva majitelé, Petr a Hynek, si za svá sídla zvolili mlýny pod Mochtínem (Přední a Prostřední mlýn je jedním a tím samým objektem). V Lexikonu obcí v zemi České z r. 1934 jsou při Mochtíně zaznamenány tři samoty: Mochtínský mlýn (na Mochtínském potoce), Na Petrovce, V Lihovaru.

Roku 1540 koupil přimdský měšťan Schmidt od Švamberků „Loc muel“, v roce 1576 získal „Lohmühle“ u Přimdy Tomáš Janko a od roku 1585 je připomínán Waldfogel z Lohemilu (Profous 1951, 85). V roce 1603 platil daně Jan Tomáš Waldfogel z Ochmylu a na Ochmylu z 10 poddaných, 3 komínů a 3 mlýnských kol (Marat 1898, 59). Roku 1615 platil daně Jiřík Preadl z Peltensitu „na Leheř mlýně“ ze tří lidí a 2 mlýnských kol (Sedláček 1869, 51). V době berní ruly (r. 1654) byl Lohmühl, víska se 4 chalupníky a 2 zahradníky, opět příslušenstvím Přimdy (Doskočil 1953, 438). Jméno lokality „Lohmühle“ označovalo původně mlýn na tříslu a procházelo velkými změnami, až z výrazu „Mühlohe“ nakonec vzniklo počestněné jméno Milov (Profous 1951, 85). Situaci komplikuje skutečnost, že podle již zmíněného lexikonu z r. 1934 patřily k Milovu (okr. Tachov): Dolní Brandlův mlýn, Horní Brandlův mlýn, Nový mlýn, Panský mlýn a Wenzlův mlýn, všechny na nevýrazné vodoteči tekoucí do Kateřinského potoka. Jméno čtvrtého mlýna evokuje myšlenku, že by mohl být panským sídlem.

Samota Bílý Mlýn na Radbuze u vsi Vránova (okr. Domažlice) v roce 1603 ještě samostatným statkem nebyla. Zato již v roce 1615 Jindřich ml. Vidršpergar z Vidršperku na Bílém mlýně platil daně ze 2 lidí a 2 mlýnských kol (Sedláček 1869, 51). V pobělohorských konfiskacích Jindřichův statek Bílý Mlýn ztratil. Statek, tvořený dvorem poplužním Bílý Mlýn s řekou, potoky, lesy a mlýnem s lidmi poddanými ve Vránově a Hlohové byl postoupen Jindřichově manželce Anně Alžbětě roz. z Újezda a v roce 1631 její pozůstalí sirotci prodali Janu Mořicovi Vidršperkarovi (Bílek 1883, 872). V té době již asi mlýn ztratil sídelní funkci a držitelé statku sídlili nejspíše v nově postaveném panském dvoře, který podržel jméno původního sídla a statku. Roku 1654 náležel statek Bílý Mlýn Karlovi Františkovi z Újezda; při Bílém Mlýně byl jeden zahradník, ke statku patřil díl Vránova (3 sedláci a 3 zahradníci) a jeden zahradník v Hlohové (Doskočil 1953, 453).

Ve Vrhavči (okr. Klatovy) byl na Drnovém potoce mlýn připomínán již roku 1544, kdy je zmiňován Jíra mlynář ve Vrhavči (Profous – Svoboda 1957, 630). A. Sedláček (1908, 983) říká, že Vrhavěč byla rozdělena majetkově na 4 díly, z nichž jeden byl mlýnem patřícím Harantům a že tyto díly byly v letech 1628 – 1687 přikoupeny k panství Týnec. V roce 1603 platil Jan Harant z Polžic na Vrhavči daně ze 6 poddaných a 2 mlýnských kol (Marat 1898, 60) a stejné daně platil i roku 1615, kdy je však nazýván Janem Harantem z Polžic „na mlýně v Vrhavči“ (Sedláček 1869, 52).

Západně od Pňovan (okr. Plzeň-sever) stávala ve středověku ves Vackov (problematiku shrnují Rožmberský

– Janouškovec 1982, 34). V roce 1544 prodal Ratmír ze Švamberka polovinu pusté vsi Vackova s kusem řeky a mlýnem u Butova městu Stříbru (Profous – Svoboda 1957, 482) a 1549 koupil pustý Vackov a v Butově mlynáře Oldřich z Říčan na Pňovanech (Bílek 1882, 1212). Vackovský mlýn na pravém břehu řeky Mže proti vsi Butovu byl později lidovou etymologií nazýván Facka mühle (Schmidt 1920, 110–112). Stál na katastru vsi Vranova a podle lexikonu z r. 1934 se jmenoval Vackův mlýn (Watzkamühle). Byl zatopen vodami Hracholuské přehrady počátkem 60. let tohoto století a jeho (nám známá) historie nijak nenaznačuje, že by byl šlechtickým sídlem. Ovšem ještě okolo roku 1890 stála na skále u mlýna kamenná věž zvaná „Fackaturme“; materiál z ní byl pak použit ke stavbě jezů na řece. Podle lidové pověsti sem zabloudiv panovník, odmítl chléb a sůl na uvítanou a dostal proto od mlynáře facku – mlynář musel za trest postavit věž (Tyr 1929, 114–115; Vešta 1974, 48). Podle historika - fantasy (Vešta 1974, 48; Vešta 1975, 12) byl mlýn opevněn, věž byla obranná a mlýn sloužil jako butovská tvrz. Butov ve středověku patřil klášteru v Kladrubech a pro vznik tvrze zde nebyly vhodné podmínky. Díl Vackova patřil roku 1379 jakémusi Ebrhardovi (Emler 1876, 26), který si u Vackovského mlýna teoreticky mohl postavit tvrz. Od předpokládaného místa zaniklého Vackova je však mlýn vzdálen více než dva kilometry. Jako jednu z možností lokalizace vranovské tvrze (věž stála asi 1 km východně od Vranova) uvádějí Vackovský mlýn Z. Procházka a J. Úlovec (1991, 268); na Müllerově mapě Čech z r. 1720 je totiž západně od Vranova umístěna značka pro zříceninu a značka tam mohla být umístěna chybně.

Nejednalo-li se o nějaké technické zařízení související s provozem mlýna, byla věž na vranovském katastru na skále u Vackovského mlýna nejspíše středověkou záležitostí. Nejde o typický případ mlýna – šlechtického sídla, neboť mlýn zde mohl vzniknout až po opuštění případné tvrze, ale pro zajímavost jsem jej připojil k tomuto příspěvku.

Mlýny sloužící za sídla drobné šlechty se zcela jistě budou vyskytovat i jinde než v západních Čechách. Panskými sídly se stávaly hlavně proto, že ekonomická situace některých vladyků nedovoľovala stavbu hono-

snějšího a bezpečnějšího objektu. Mlýn, často obdařený svobodami, někdy i patrový, se jako nejvýstavnější objekt ve vsi či jejím okolí jevil jako příhodný k vladyckému sedění. K nutnosti zvolit si za sídlo mlýn vedlo také majetkové oddělení sourozenců, jak to vyplývá z případu Sedleckých z Újezdece; na otcovském statku nebylo tolik sídel a poplužních dvorů, kolik bylo potřeba pro 8 dědiců.

Mlýny, o kterých jsem se zmínil, nejsou zachyceny v základních kastelologických soupisech jako panská sídla, i když plnili základní funkce těchto objektů – funkci rezidenční, správní a hospodářskou. Obranná funkce byla vyjádřena hmotou zdi, případně třeba střílnou při vstupu.

Literatura:

Bílek, T. 1882, 1883: Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I, II. Praha; Doskočil, K. 1953: Berní rula 2 – popis Čech r. 1654 I. Praha; Emler, J. 1876: Ein Bernaregister des Pilsner Kreises vom Jahre 1379. Prag; Kočka, V. 1930: Dějiny politického okresu Kralovického I. Kralovice; Macháček, F. (F.M.) 1911: Jan Renner: Munstrunk v plzeňském kraji r. 1566. Sborník Městského historického muzea v Plzni II, 42–57. Plzeň; Marat, F. 1898: Soupis poplatnictva 14 krajův Království českého z r. 1603. Praha; Profous, A. 1951: Místní jména v Čechách ...III. Praha; Profous, A. – Svoboda, J. 1957: Místní jména v Čechách ... IV. Praha; Procházka, Z. – Úlovec, J. 1991: Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov 3. Tachov; Renner, J. 1910: Šlechta Plzeňského kraje v půli XVI. století. Časopis Společnosti přátel starožitností XVIII, 53–56, 107–109. Praha; Rožmberský, P. – Janouškovec, J. 1982: Zaniklé středověké osady bývalého soudního okresu Stříbro. Sborník Okresního muzea v Tachově 15, s. 16–42. Tachov; Sedláček, A. 1869: Rozvržení sbírek a berní r. 1615. Praha; Sedláček, A. 1893: Hrady, zámky a tvrze Království českého IX. Praha; Sedláček, A. 1908: Místopisný slovník historický Království českého. Praha; Schmidt, G. 1920: Verschwundene Dörfer der Umgebung von Mies. Festschrift des Staatsgymnasium in Mies, 103–112. Mies; Sommer, J. G. 1839: Das Königreich Böhmen VII. Prag; Tyr, V. 1929: Stříbrsko. Plzeň; Vešta, A. 1974, 1975: Kronika města Stříbra I, II (rukopis, uloženo na Městském úřadu Stříbro).

P. Rožmberský

Hrad Alberk

Nedaleko zámku Jezeří, 1,5 km severovýchodně od vsi Černice (okr. Most) se nachází skalnatý vrch Kapucín. Z jeho jižního svahu vybíhá směrem k bývalé vsi Albrechtice protáhlý ostroh, porostlý krásným bukovým lesem. Ostroh je ohraničen na západě hlubokým údolím, kterým protéká potok. Pramení pod nedalekou proslulou Medvědí skálou, kde byl v 18. století zastřelen poslední medvěd v Krušných horách. Na východě ostroh spadá mírnějším svahem ke vsi Černice a na jihu je ukončen úzkým skalním hřbetem. Temeno ostrohu nese nepatrné zbytky zajímavého hradu, jehož původní jméno se nedochovalo. Také z jeho historie není známo zatím vůbec nic. Obyvatelé z bývalé vsi Albrechtice (byla zničena těžbou uhlí) hrad z generace na generaci nazývají Alberkem.

Původní přístup k hradu dnes není možné zjistit, protože celá vstupní strana včetně části druhého předhradí

byla novodobě zničena buldozermem, který zde upravoval cesty pro techniku k těžbě dřeva. Je pravděpodobné, že původní přístupová cesta obešla západní svah prvního předhradí (viz legenda plánu č. 1) a vstoupila dnes neexistující branou v obvodové zdi do druhého předhradí (2). Druhé předhradí bylo obklopeno ze tří stran níže ve svahu založenou hradbou (3), asi 160 cm silnou. Hradba navazovala na hradní jádro a dochovala se místy do výše asi 50 cm. Samotné druhé předhradí bylo zřejmě opevněno další hradbou nebo palisádou. Dnes z ní ani z další zástavby nezůstalo ani stopy. Za předhradím se nachází asi 14 m široký, hluboký příkop, vzniklý příčným překopáním šíje. Příkop odděloval předhradí od vlastního jádra hradu. V čele jádra se tyčila mohutná válcová věž (5), o průměru asi 10 m a síle zdi 3–4 m. Dnes z ní zůstal jen nevysoký kužel olámaného zdiva s nepatrnými stopami vnějšího líce.

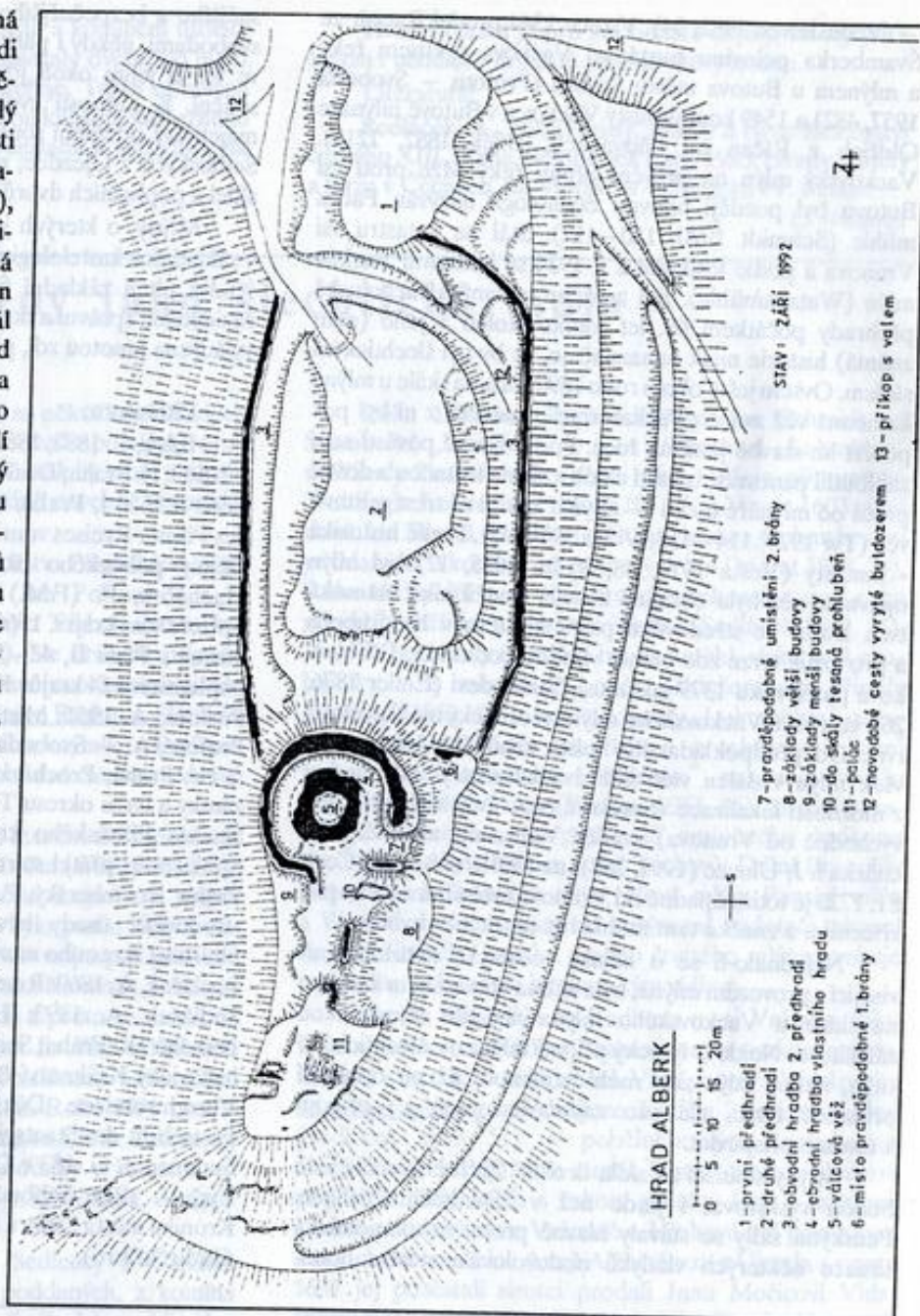
Věž obtáčela v půlkruhu mohutná plášťová hradba (4) o síle zdi minimálně 2 m, která pravděpodobně původně obíhala celý ovál hradu. Do východní části hradby hned za věží byla vystavěna velká podlouhlá budova (8), dnes s nepatrně dochovanou vnitřní zdí. Naproti ní stála druhá menší budova (9), po níž zbyla jen mělká protáhlá prohlubeň. Ovál ukončovala daňší budova (11), snad věžový palác, obdobně jako na nedalekém Hasištejně. Přístup do hradního jádra byl z předhradí zřejmě po dřevěném mostě, který končil v bráně (6) pod vysokou obvodní zdí. Za bránou se přistupová cesta otočila o 90 stupňů a pravděpodobně vstoupila druhou bránou v obvodní hradbě vedle budovy (7) na malé protáhlé nádvoří za věží. Východní stranu hradu, kde byl pozvolnější svah, zabezpečoval ještě hluboký příkop s valem (13).

Alberk je vzácný čistý typ hradu bez pozdějších přestaveb s palácem vzadu a utočištnou věží v čele, plynule obtočenou hradební zdí, jaký se stavěl v třetí čtvrtině 13. století až 1. čtvrtině 14. století. Například hrady Šelmberk, Pirkštejn, Hasištejn, Kokořín, Volštejn aj. Povrchovým sběrem bylo na hradě získáno větší množství keramických zlomků nádob, rámcově datovatelných do 14. století. Do skály vytesaná prohlubeň na nádvoří pochází z doby po zániku hradu (10). Dle ústního podání obyvatel bývalých Albrechtic bylo několikrát velkoplošně na hradě kopáno za účelem hledání „pokladů“. Tomu by odpovídal nálezných několik silně zkorodovaných lopat starého typu.

I přes naprostou absenci historických zpráv a nepatrně dochované zbytky zdiva lze konstatovat, že hrad byl založen neznámým stavebníkem pravděpodobně na počátku 14. století. Hrad je veřejnosti zcela neznámý

a prakticky po zániku vsi Albrechtic není vůbec navštěvovaný. Leží v půvabném, kupodivu exhalacemi nedotčeném koutu Krušných hor, zajímavém i z geologického hlediska. Dnes je hrad dosažitelný pouze autem. Nad severním horním okrajem zbytků obce se tyčí nápadný ostroh s hradem.

Z. Hefner

HRAD ALBERK

0 5 10 15 20m

- 1 - první předhradí
- 2 - druhé předhradí
- 3 - obvodní hradba 2. předhradí
- 4 - obvodní hradba vlastního hradu
- 5 - věžová věž
- 6 - místo pravděpodobně 1. brány

- 7 - pravděpodobně umístění 2. brány
- 8 - základy větší budovy
- 9 - základy menší budovy
- 10 - do skály tesaná prohlubeň
- 11 - palác
- 12 - novodobě cesty vyryté buldozerem
- 13 - příkop s valem

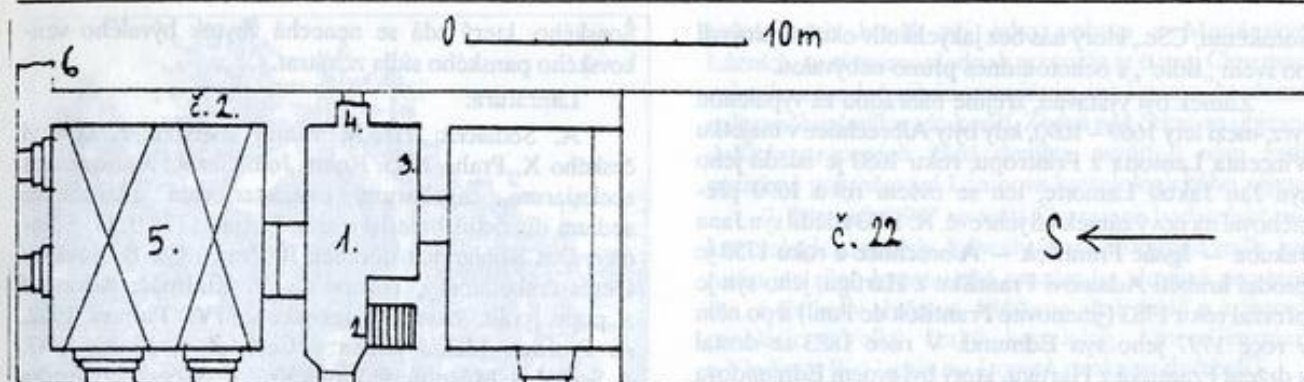
STAV: ZÁŘÍ 1992

4+

Albrechtická tvrz a zámek

Severozápadně od města Turnova leží malá osada Albrechtice (okr. Liberec). Zde těsně vedle sebe leží dvě bývalá panská sídla, tvrz a zámek. Z tvrze nezbylo dnes již nic, místo je zčásti oploceno jako soukromý majetek a zbytek plochy dává tvrziště už spíše jen tušit. Plánek tvrziště je zachován v Soupisu památek historických a uměleckých (Šimák 1909).

První zmínka o vsi v historických pramenech je k roku 1405. Roku 1437 je připomínán Petr Tista z Albrechtic. Jeho synové Oldřich, Petr, Mikuláš a Bohouš statek roku 1454 prodali. Koncem 15. století patřil Kolovratům, z nichž poslední – Purkart Novohradský z Kolovrat, jej prodal roku 1520 Alešovi ze Sovince; tehdy poprvé je jmenována tvrz. Albrechtice držel ještě i jeho syn Aleš a po něm Jan

Albrechtice – plán zbytků zámku.

1 – nízká chodba s valeným stropem. 2 – schody do podkroví. 3 – dnes již neexistující příčka – za ní byl chlév. 4 – vchod do býv. přístěnku, nyní do kuchyně. 5 – světnice s valenou klenbou. 6 – zbytek zdi od bývalého severního křídla.

ze Sovince. V roce 1548 se stal majitelem statku Kryštof Kyj z Kyjova. V roce 1573 jej převzal jeho syn Jan Kyj a poté Janův syn v roce 1581. Adam Kyj z Kyjova daroval albrechtickou tvrz v roce 1588 své manželce Kateřině Gerštorfco. Roku 1603 je berním rejstříku zapsán jako držitel Albrechtic rytíř Abraham Kyj z Kyjova, kterýž měl na svém statku 25 poddaných, 1 mistra ovčáckého se třemi pomocníky a dvě kola mlýnská. Stejně tak je to zapsáno i k roku 1615 a 1620, ovšem bez ovčáckých pomocníků.

Majitel tvrze se zúčastnil stavovského povstání, ovšem byla mu udělena milost, za kterou zaplatili jeho synové Rudolf, Jaroslav a Kryštof 300 zlatých rýnských. V té době se uvádí tvrz v popisu statku jako zcela vypálená. Bratři, kteří byli připraveni k emigraci, chtěli tento statek prodat a nabídli jej roku 1628 Albrechtu z Valdštejna a ten přistoupil na koupi za 18 666 zlatých, zaplatil však jen pouhých 300 zlatých, proto tedy ponechal statek jako manství matce výše uvedených bratří, Anně Marii z Kyjova. Ta ovšem po nedlouhé době zemřela a manství přešlo zpět na bratry, ovšem ani v jejich držení nezůstalo dlouho, neboť jim byl za účast na saském vpádu do Čech roku 1631 statek zkonfiskován. Tento jejich čin byl kvalifikován jako kolaborace s nepřítelem a nepovolený návrat do Čech, což byl důvod k zabavení. Albrecht z Valdštejna tedy okamžitě statek převzal. Po jeho zavraždění koupil roku 1636 Albrechtice císařský plukovník Daniel Bengott z Remerstadtu. Po něm byl držitelem Petr František z Nunisu a po jeho smrti ho roku 1668 převzala královská komora. Od ní jej odkoupil rok poté Vincent de Lamotte, tehdy byla již tvrz ovšem pustá, následkem válek.

Nejpodrobnější popis tvrze je z doby kolem roku 1909, který vyšel ve výše uvedeném Soupisu. Popis zní: „Její městiště trvalo v základech při gruntu č. 1 donedávna, sousedé však většinu kamene rozebrali. Na západ od cesty proti čp. 2 je plocha tvrzíště porostlá stromy, je obdélná, pravoúhlá, 16 m dlouhá, 20 m široká a výše nad okolí je 1-1,5 m. Při jižní straně je zvýšený základ okrajního podlouhlého stavení. Při západní straně je rovněž základ, a to úhelní kamenné zdi asi 1 m široké. Severní strana je skopána v mělký svah, východní svah lze sledovat asi ještě 5 m jižně, poté se ztrácí. Rovnoběžně s tvrzíštěm běží dole na sever a východ asi 9 m daleko, základy hradby silné na 3-4 m v pravém úhlu asi 15 m na každé straně, dále pak přestávající. Pod tvrzíštěm západním směrem jsou rozkopané základy menšího, snad věžového stavení a ještě níž na západ je zbytek náspu na okraji rokle.“

Na polích pod tvrzíštěm, jižně, nalezen byl pražský groš krále Jana, železný kord s pleteným košem z XVI. století, 62 cm dlouhý s hruškovitou rukojetí, značně zrezlý (nyní se tento nachází v Trutnovském muzeu), dále se tam ještě našlo několik střepů pozdních nádob“.

Přímo proti původnímu tvrzíšti stojí budova čp. 2, která je zbytkem zámku, který původně byl dvoukřídlý a o jedno patro vyšší. V Soupisu je též popsán zámek takto: „Zbývá z něho jenom severní roh někdejšího západního průčelí (nyní grunt Božkův č. 2) (pozn. aut.: zde došlo zřejmě k chybě, správně Brožův), a to v pouhém přízemí. Svrchní sešlé patro zrušil nynější majitel a nahradil jej krovem. Stavení pravoúhlé 16,5 m dlouhé, 8,15 m široké, k němuž se z jihu pojí nově zabudované stodoly, stáje a grunt č. 22 na starých základech průčelí. Kus k východní zdi vyběhající severně, svědčí, že zámek měl i křídlo severní, prý ještě o šedesát kroků dál, ale nikde již nezůstaly stopy. Dvěmi prostého barokního ostění vejde se do nízké chodby s valeným stropem. Z ní vpravo nejdříve vedou schody do podkroví, dál vchod do chléva, jenž je nově přizděný a nejdál jsou dveře do starého hlubokého sklepa. Zadní prosté dveře jdou do nového dřevěného přístěnku. Vlevo z chodby se vejde prostinkým vchodem do světnice, která je téměř čtvercová, o šířce 6 m a délce 6,2 m. V severní a západní stěně jsou stopy po dvou pravoúhlých oknech. Síla zdiva je 1,1 m. Strop je mocná valená klenba o dvou polích s hlubokými výsečemi.“

Na poli u stavení byly nalezeny úlomky kachlíků z renesanční doby, bez glazury. Na prvním z nich je kousek hlavy a nápis ve třech řádcích pod sebou: „SD“, „TRVS“ a „M“, na druhém 12 cm vysoká figura dámy v bohatém kostýmu, vrážející si dýku do prsou, a na třetím kus římsy“.

Tento popis se příliš neliší od dnešního stavu. Barokní ostění zůstalo zachované, pouze bývalý chlév byl zrušen a nyní je součástí chodby, vkusně bíle omítnuté. Též sklep zůstal původní, kamenný, dle majitele zde ze sklepa má vést tajná chodba na zámek Svijany, při opravách objektu manželka majitele zkoušela tuto nalézt, ale bez výsledku. Zadní dveře již nevedou do dřevěného přístěnku, ale do zděné prostorné místnosti, sloužící dnes jako kuchyň. Výborně je ovšem zrenovována světnice s valenou klenbou. Tam, kde jsou v popisu jmenovány stopy oken, jsou nyní okna skutečná. Za skutečně vynikající stav zbytku zámku, v době kdy jsme spíše zvyklí na zchátralé památky, lze poděkovat nynějšímu majiteli, potomku oné rodiny Brožů, jmenované v Soupise, panu ing. Drahoslavu

Šonskému, CSc., který nás bez jakýchkoliv okolků provedl po svém „sídle“, s ochotou dnes přímo nebývalou.

Zámek byl vystavěn, zřejmě náhradou za vypálenou tvrz, mezi lety 1669 – 1690, kdy byly Albrechtice v majetku Vincenta Lamotta z Frintropu, roku 1680 je zdědil jeho syn Jan Jakub Lamotte, ten se ovšem roku 1690 přestěhoval na nový zámek v Sychrově. R. 1733 zdědil syn Jana Jakuba – Ignác František – Albrechtice a roku 1750 je prodal hraběti Adamovi Františku z Hartigu, jeho syn je převzal roku 1783 (jmenovitě František de Paul) a po něm v roce 1797 jeho syn Edmund. V roce 1883 se dostal v držení Františka z Hartigu, který byl synem Edmunda bratra Bedřicha. S nejvyšší pravděpodobností od něj budovu bývalého zámečku odkoupila rodina Brožova, což už byli vlastně děd a babička dnešního majitele pana

Šonského, který zdá se nenechá zbytek bývalého venkovského panského sídla zchátrat.

Literatura:

A. Sedláček: Hrad, zámek a tvrz Království českého X, Praha 1895. Rohn. Joh. Carol.: Antiquitates ecclesiarum, capellarum, monasteriorum aliarumque aedium districtus boleslaviensis, Pragae 1774. J. G. Sommer: Das Königreich Böhmen II, Prag 1834. B. Bouška: Okres českosudský, Turnov s.a. V. Kudrnáč: Adressář a popis polit. okresu turnovského IV, Turnov 1902. A. Profous: Místní jména v Čechách I, Praha 1947. A. Sedláček: Místopisný slovník Království českého, Praha 1908. F. Anděl: Albrechtice u Sychrova, in: Vpřed z 15. 1. 1971. J. V. Šimák: Soupis památek historických a uměleckých XXXII, Turnov – Praha 1909.

M. Dušil

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy, dotazy

V. I. Lenin kastelologem ?

(příspěvek aprílový)

Vzácný objev dalšího zlomku z několikadílného, převážně pohřčováného deníku velikána českých dějin Járy Cimrmana přinesl jedno šokující překvapení, které bude bezpochyby zajímat veškerou vědeckou společnost kastelologickou.

Je málo známé, že Jára Cimrman jako nedostižný polyhistorik věnoval mnoho času poznání starých českých hradů. Jeho odborné stati v této oblasti nejsou bohužel doposud publikovány, protože i přes vysokou vědeckou hodnotu jeho děl nebyla žádná práce dokončena. Proto je objevení části deníku velmi cenným pramenem ke zmapování celé Cimrmanovy kastelologické činnosti.

Zmíněný objev obsahuje 15 listů z Cimrmanova deníku kvartového formátu. Silně zažloutlé listy z velinového papíru jsou oboustranně popsány drobným, sotva čitelným písmem. Kromě několika zaznamenaných erotických postřehů obsahují převážně životopisné údaje z dosud nezaznamenaného období Cimrmanova života v létě roku 1907 a několik poznámek k připravované práci o hradech přechodného typu. Právě tyto životopisné údaje jsou velmi cenné pro poznání dosud tajemstvím zahaleného úseku badatelské práce J. Cimrmana, o němž bezpečně víme, že někdy počátkem jara 1907 soustředil veškeré své úsilí na poznání českých hradů, aby mohl vydat dílo velkorysého pojetí, jak se o tom zmiňuje ve zlomku objeveného deníku: „Sedláčkova práce je nezměrná, to přiznávám, ale já hodlám vydat dílo podstatně koncepčnější a více syntetické.“

Z další části nalezeného deníku jasně vyplývá, že od 21. června 1907 trávil Cimrman chvíle odpočinku v Mariánských Lázních, aby zregeneroval vyčerpaného ducha a oslabené fyzické síly, které obětoval až příliš vědě. Ve snaze zařadit typologicky všechny hrady v Čechách, rozlišil novou kategorii hradů, kterou pracovně nazval hrady typu náhodného. Zodpovědnost, kterou pocítil při tomto objevu k české kastelologii, vyústila ve snahu zpracovat současně s rozpracovanou studií o hradech přechodného typu, také monografii o hradech náhodného typu. Takto zatížen obrovským úkolem neznaje chvilku odpočinku, podlehl Cimrman nakonec únavě a dílo nikdy nedokončil.

V Mariánských Lázních byl ubytován v léčebném domě Ernestina, kde se také současně léčil tehdy v Čechách neznámý V. I. Lenin, pozdější vůdce ruského lidu, postižený Münchhausenovým syndromem.¹ Lenin využívající každé příležitosti kontaktu s potencionálním mecenášem chystané bolševické revoluce se tehdy seznámil s již světově proslulým Járou Cimrmanem. Lenina představa získání peněžní podpory pro sledované cíle se však brzo rozplynula, protože Cimrman v nedávné době investoval veškeré své zisky do vývoje nového vynálezu – gyroskopického zaoceánského parníku. Přesto ale Vladimír Iljič setrval s Cimrmanem v přátelství, neboť byl silně zaujatý jeho zájmem o hrady. Cimrman ve svých pamětech píše: „Vladimír byl velmi nadšen mojí koncepcí o přechodných hradech, protože on sám hodlal přejít s celým Ruskem na novou společenskou koncepci.“

Poté co Cimrman rozpoznal Leninův zájem o tuto látku, vyvolaný také Cimrmanovými zmínkami o možnostech nálezů pokladů při výzkumu hradů, uskutečnili společnou návštěvu na nejmenovaný hrad v Plzeňsku. Dne 14. července si Cimrman ve svém deníku poznamenal: „Ráno jsme brzy vyrazili vlakem na Plzeň a dále na Budějovice. Vladimír si na cestu oblékl světlou košili s tuhým límcem a hnědé kalhoty ukončené pod koleno širokými manžetami. Kalhoty měl stažené ohromným opaskem, k němuž si tenkým řetízkem připevnil kompas. Na nechráněná lýtka si navlékl tlusté vlněné punčochy zmiňového vzoru, aby byl dobře chráněn před kopřivami. Pro výzkum se vyzbrojil krátkým cepínem. Nebýt jeho zvláštní placatice,² vyhlížel by jako pravý Tyrolák. Já nesl malou skládací lopatku,³ deskový fotoaparát Goerz a potřebné věci pro dokumentaci nálezů. Cílem našeho výzkumu byl hrad jednoho loupeživého rytíře nacházející se blízko Plzně.“

Poslední věty z citace Cimrmanova deníku jsou rozhodující pro naše další vývoody. Autorem náhodně objevená fotografie z fondu národopisného muzea v Plzni (inv. č. 10583) z roku 1907 zobrazuje postavu stojící před tehdy ještě existujícím gotickým portálem hradu Lopata, ne nepodobnou bolševickému vůdci V. I. Leninovi. Srovnáním Cimrmanova popisu výzkumnické výstroje Leniny s uvedeným snímkem docházíme k závěru, že

popis se naprosto shoduje s fotografií, snad jen cepin schází. Na nalezené fotografii je bezpochyby V. I. Lenin a snímek pořídil samotný Cimrman.

Cílem výzkumné cesty dne 14. července byl tedy hrad Lopata u Štáhlav, vzdálený 20 km od Plzně. Jaké byly výsledky této průzkumné cesty a jak se Vladimír Iljič podílel na dalších Cimrmanových archeologických

průzkumech hradů při jeho pobytu v Mariánských Lázních, není známo. Jednak proto, že se o tom Cimrman v deníku zásadně nikde nezmiňuje, tak i proto, že zlomek nalezeného deníku zde končí. Zbývá než čekat na objevení dalších ztracených částí deníku, osvětlí-li nám zatím neznámé pokračování Leninova kastelologického zájmu.

7. listopadu 1907 opouští Cimrman badatelské pole kastelologické navždy. Důvody, které ho k tomu vedly, jsou zatím jen silně hypotetické a nelze je, alespoň pro tento čas, s čímkoliv slučovat. Můžeme však hrdě a s jistotou prohlásit: „Velký český kastelolog Jára Cimrman a Vladimír Iljič Lenin na Lopatě prokazatelně byli“.

Poznámky:

1) Münchhausenův syndrom. Chorobná představa – postižený neustále vyhledává lékařskou pomoc v domění, že je těžce nemocen.

2) Cimrmanův název pro placatou čepici s kšiltem.

3) Nový Cimrmanův vynález vytvořený na zakázku c. k. pěší armády (poznámka autora).

M. Novobilský

K přeložení A. Sedláčka do Tábora

Dodatek k článku F. Musila, Život a dílo A. Sedláčka, Hláska 1993/3, 26–27. Nejen láska k rodným jižním Čechám, ale spíše to, že se mladý A. Sedláček zamiloval, bylo příčinou podání žádosti o přeložení na gymnasium v Táboře. Jeho láskou byla Karla Rajská z Kolodějí nad Lužnicí u Bechyně. Sedláčkovy dopisy K. Rajské, které jí napsal v letech 1866 až 1870, se dodnes zachovaly ve fondu Pozůstalost A. Sedláčka Okresního archivu v Písku se sídlem v Mirovicích. Podrobněji viz O. Kolář, Touha a váhání A. Sedláčka, Výběr z prací členů Hist. klubu při Jihočeském muzeu v Č. Budějovicích XXIX, č. 1/1992, s. 65–67.

J. Hmčif

Už jste četli...?

Přehled výzkumů 1989. Vydal Archeologický ústav AV ČR, Brno 1993, náklad 450 výtisků, neprodejně.

Z obsahu: Klíma: Pokračování archeologického výzkumu v blízkosti rotundy sv. Kateřiny na znojenském hradě (ZN). Měřinský: Die archäologische Erforschung der Burg Rokštejn im Jahre 1989 (JI). Unger: Sechste Saison der Vorsprungsgrabung der mittelalterlichen Burg in Lelekovice (BO). Kouřil: Konzervační a výkopové práce na hradě Šostýně u Kopřivnice (NJ). Kohoutek: Nové výsledky pokračujícího výzkumu hradu Lukova (GT). Kohoutek: Výzkum zaniklé středověké tvrze v Tečovicích (GT). Poláček: Záchrané práce na „Hradisku“ u Kozlova (ZR). Poláček: Pokračování výzkumu na nádvoří zámku v Moravských Budějovicích v roce 1989 (TR). Gronychová – Brachtl: Výzkum středověkého tvrziště v Javorníku – Vsi (SU). Plaček: Povrchový průzkum středověkého sídla Volenov (UH). Plaček: Povrchový průzkum středověké fortifikace v Horním Němčí (UH). Plaček: Povrchový průzkum středověké fortifikace u Vřesovic (HO). Janák – Kouřil – Jarošová: Středověké souvrství v Hradci nad Moravicí (OP). Prudká: Středověké nálezy ze Zámčiska u Myslejovic (PV). Kouřil – Janák: Pravěké výšinné sídliště a středověké opevnění na Štandlu (FM). Bálek: Výsledky leteckého snímkování na Moravě v roce 1989.

Tomáš Durdík: Kastelburgen des 13. Jahrhunderts in Mitteleuropa. Vydalo nakladatelství Academia r. 1993. 272 stran, 262 obr. v textu.

Německy psaná publikace pojednává o francouzských a středoevropských (italských) kastelech. Zvláštní kapitoly jsou věnovány českým hradům Týřov, Konopiště, Džbán, Nížbor, Hradiště (Tábor), Úsov, Kadaň, Písek, Chrudim, Domažlice, Horšovský Týn. Knihu možno objednat na adrese: Academia, nakladatelství Akademie věd ČR, Vodičková 40, 112 29 Praha 1 – Nové Město.

J. Anderle – V. Švábek: Tvrze v rokycanském okrese – III. část. Sborník muzea dr. B. Horáka v Rokycanech 5, 1993, str. 11–36.

Závěrečná část trilogie pojednávající o sporných lokalitách a zhodnocení poznatků o tvrzcích na Rokycansku.

Zdeněk Kalista: Cesta po českých hradech a zámečcích. Vydalo nakladatelství Odeon v Praze r. 1993, 452 stran.

Kniha se jednotlivými kapitolami, provázenými vedutami, dotýká lokalit: Karlštejn, Benátky n. Jizerou, Bonrepos, Dražice, Michalovice, Bezděz, Valečov,

Valdštejn, Lemberk, Jičín, Lichnice, Svojanov, Litomyšl, Zvíkov, Třeboň, Jindřichův Hradec, Landštejn, Č. Krumlov, Choustník, Radenín, Kozí, Červ. Lhota, Roudnice, Jenštejn, Orlík, Zbečno, Nižbor, Křivoklát, Švihov, Velhartice, Loket. Více než o hrady jde autorovi o rody a význačné osoby spjaté s určitým místem. Kniha lze označit jako populárně naučné dílo s romanticko-básnickými prvky.

Severní Plzeňsko. Vlastivědná ročenka 1993. Vydalo Muzeum a galerie severního Plzeňska, Mariánská Týnice, 331 41 Kralovice, náklad 200 výtisků.

Z obsahu: J. Fák: Opevnění zámku Kaccřov. J. Fák: Hrad Krašov v historické ikonografii. Autor na základě bohatého ikonografického materiálu dokumentuje raně renesanční opevnění Kaccřova a přestavby a zánik Krašova. Určité informace o tvrzích lze nalézt také

v příspěvku Zaniklá středověká osada Štěpánovice od K. Fouda a T. Karla a v článku Stav poznání středověkých zaniklých vesnic na území okresu Plzeň-sever od P. Rožmberského.

Orlík nad Humpolcem. V r. 1993 vydal KAS – pobočka Humpolec ve spolupráci s městem Humpolcem, 25 stran, 200 výtisků.

Brožuru napsali členové humpolecké pobočky klubu, je bohatě opatřena plány, kresebnými rekonstrukcemi a vyobrazením archeologického materiálu z hradu Orlíku, též anglickým resumé. Dílko bylo vydáno v časové tísně u příležitosti výstavy o turistice v Brně – to způsobilo některé nedostatky v korekturách, také chybí jména autorů. Pobočka má v úmyslu vydat podobnou, ale obsažnější práci. Mnoho zdaru!

P. Rožmberský

Z hradů, zámků a tvrzí

V únoru 1994 jsme při návštěvě hradu Podmokel (okr. Plzeň-sever) zjistili rozsáhlé narušení hradního pahorku, již několik let staré. Výkop o rozměrech cca 2x2 m, hluboký taktéž asi 2 m, obnažil obvodní zeď a zeď na ni kolmo se vstupem, v níž jsou dochovány kapsy po trámech. Ve stěně výkopu je patrná mohutná požárová vrstva. Situace by si zasloužila odborné zaměření. Ve dvoře pod hradem stojí barokní zámeček tepelského kláštera s propadlou střechou a padající klenbou.

J. Anderle — P. Rožmberský — M. Trachta

Na podzim 1993 by měly být dokončeny rekonstrukční práce na hradě Bezdězi (okr. Česká Lípa), které probíhaly od poloviny osmdesátých let. Restaurace venkovních omítek na jižním a východním průčelí purkrabského paláce jsou již hotové. Dodavatel, Památky a Fortel Č. Krumlov, použil při tvorbě nových omítek technologie, jakou se omítalo již ve 13. stol. Původní omítky se podařilo v maximální míře zachovat. Hotova bude rovněž obnova kamenných architektonických článků purkrabského paláce – původní gotický portál, ostění; osazena bude nová hlavní brána. Na jaře 1994 bude návštěvníkům přístupna budova purkrabství, hradní kaple a královský palác. Veiká věž však zůstane nadále nepřístupná

Empírový zámek v Chudenicích (okr. Klatovy) s pozemky hodlá majitel zámku, a.s. Plzeňské pivovary, prodat baronu Ralphovi von Rieder zu Wallburg žijícímu v Německu. Cena se údajně pohybuje kolem 100 miliónů korun.

Správa zámku Kynžvart (okr. Cheb) hodlá v červenci 1994 po 18 letech rekonstrukce zpřístupnit první část expozice (celé jižní křídlo budovy mj. s velkou knihovnou kancléře Mettemicha). Příčinou uzavření objektu v r. 1976 bylo napadení interiéru dřevomorkou.

Pro odmitavý postoj občanů ustoupila Vězeňská služba ČR od svého návrhu vybudovat v uvolněných prostorách zámku v Pacově (okr. Pelhřimov) věznic pro 1. nápravně výchovnou skupinu. Po odchodu vojenské posádky z objektu na podzim 1992 je zatím objekt prázdný a právo hospodaření s ním má dosud Ministerstvo obrany ČR. Radnice usiluje o jeho převedení do vlastnictví města a jedná s Národním

technickým muzeem o zřízení expozice motocyklů a depositáře technických památek (v roce 1904 byla v Pacově založena Mezinárodní motocyklová federace FIM).

V září 1992 byl objekt zámku s parkem v Lukavci (okr. Pelhřimov) vrácen v restituci potomkům posledního majitele Jiřího Pryla. V zámku měla do této doby sídlo zvláštní škola, která byla přestěhována do Pacova. Noví majitelé hodlají celý objekt prodat. Táborskou realitní kancelář je nabízen zámek se zámeckým parkem a sto hektary lesa za 80 až 90 miliónů korun.

V listopadu 1993 byla dokončena oprava nejstarší části hradu a zámku v Českém Krumlově – gotické věže dolního hradu z 2. pol. 13. století. Její fasáda znovu „zazářila“ svou barevnou výzdobou.

z tisku J. Hrnčíř

V uplynulé sezoně byla v rytířském sále hradu Rabí otevřena nová stálá expozice gotických a renesančních kachlí. Tato výstava je zatím jediná svého druhu v celé České republice. Návštěvník se zde může seznámit se způsobem vytápění hradu Rabí ve středověku a raném novověku. Vystavené exponáty – kachle, rekonstruované z tisíců úlomků nalezených na hradě, doplňuje věrná replika pozdně gotických kamen. Kamna byla postavena z přesných kopií kachlí a vzhledem a rozměry věrně odpovídají kamnům, která v době vlády krále Vladislava II. Jagellonského, tedy na přelomu 15. a 16. století, vytápěla místnosti na hradě.

Novou tradici ve zříceninách hradu Choustníku založili místní radní. V létě se zde konalo první historické klání střeků. Ti se představili i v královské disciplíně – střelbě na ptáka.

Koncem listopadu 1993 vnikli neznámí pobertové do jednoho z křídel státního zámku Kozel a odcizili starožitný nábytek, dobové zbraně, hodiny, nádobí, porcelán, několik cenných plastik a dóz. Část ukradených věcí patří také rodině Lobkowiczů. Zámecké prostory v noci střežila bezpečnostní služba!

z tisku Z. Blaheta

Zprávy z klubu

Rada

Jednání o způsobu financování sborníku CB (viz Hláska 94, s. 12) se pohnulo dopředu. KAS bude návrh Archeologického ústavu akceptovat za podmínky, že jeho náklady na CB 4 nepřesáhnou 25000. – Kč.

Rada KASu navázala spolupráci s Heraldickou společností v Praze formou výměny tiskovin.

Podařilo se technicky zabezpečit publikování fotografií v Hlásce. Stále však platí, že by mělo jít o kontrastní snímky, raději menšího formátu než pohlednice (9 x 12). Fotografie terénních útvarů (např. valů a příkopů v lese) nemají valnou dokumentační hodnotu.

Pobočky často zasílají svá oznámení o připravovaných akcích do Hlášky pozdě. Tak se někdy stává, že se jejich zprávy do příslušného čísla již nedostanou a informovanost členstva vázne. Proto znovu upozorňujeme, že termínované příspěvky musí mít redakce Hlášky nejpozději 15. března, 15. června, 15. září a 15. prosince. Přitom je nutné mít na paměti, že patnáctého je již Hláska předávána do sazby, takže ideální je poslat zprávy na adresu redakce o několik dní dříve. Hlásku by měli předplatitelé obdržet vždy v prvním týdnu v dubnu, červenci, říjnu a v lednu.

Zpráva o činnosti Rady KASu v roce 1993

Zasedání Rady proběhlo v Plzni dne 10. 11. 1993. Průběh jednání byl zachycen v Hlásce 94, s. 12. Minimální účast zástupců poboček, které nevyužily ani možnosti písemného hlasování, vede Radu k apelu na předsedy poboček, aby na zasedání Rady v roce 1994 zajistili účast zástupců, nebo aby na předložené body jednání reagovali osobně písemnou formou.

Počátkem roku 1993 Rada potvrdila vznik nové pobočky KASu na českém jihovýchodě, v Humpolci. KAS má tedy nyní pobočky Plzeň, Praha, Hradec Královce, Brno a Humpolec.

Nabídku distribuce Hlásky novinovou sазbou, kterou nabídla Rada pobočkám, využily na rok 1994 mimo plzeňské jen pobočky Brno a Humpolec, které zaslaly průzkumy papíru s nalepenou korunovou známkou a s nadepsanými adresami, vždy čtyřikrát od každého odběratele Hlásky.

Konec roku 1993 jako nejzávažnější termín pro zaslání jmenových seznamů členů, předplatitelů Hlásky a CB 4 spola s příspěvkem na činnost Rady a s předplatitelným akceptovaly jen některé pobočky. Jiné pobočky opět poslaly seznamy a peníze až po tomto datu, je ovšem třeba říci, že jim to netrvalo již tak dlouho jako rok předtím. Přesto nastaly při rozesílání první letošní Hlásky problémy, neboť redakce Hlásky nevěděla, komu ji má poslat (kdo si ji zaplatil). Proto doporučujeme pokladníkům poboček, aby příslušky a předplatně vybírali s předstihem.

Rada se domnívá, že úspěšně zvládla oslavy 150. výročí narození patrona klubu A. Sedláčka. Přestože některé její aktivity se neuskutečnily, podařilo se naplnit celé jedno číslo Hlásky příspěvkem na téma A. Sedláček, jehož ozvěny byly znát i v dalších číslech Hlásky. K výročí byly vydány korespondenční listky s ozdobným přitiskem a poštovní známka se Sedláčkovým portrétem, propagační materiál o A. Sedláčkovi a v bývalém tábořském gymnáziu byla slavnostně odhalena jubilační pamětní deska. Česká televize nakonec odvysílala vzpomínkový pořad a Historický ústav uspořádala o A. Sedláčkovi vědeckou konferenci, propagační materiál k novému vydání Sedláčkových hradů byl rozeslán v Hlásce. Tolik publicity se při obdobném výročí jinému českému historikovi snad ještě nedostalo. Podle svých možností přispěli k oslavám zmíněného výročí i jednotlivé pobočky.

Klubový zpravodaj Hláska doznal opět změn k lepšímu – k tradičním rubrikám přibyla nová, nazvaná Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy, dotazy a její název je natolik výmluvný, že není třeba cokoli dodávat. Je třeba ji pouze naplňovat. Na vydávání Hlásky poskytl v roce 1993 subvenci Magistrát města Plzně, pro činnost sekretariátu KASu a redakce Hlásky poskytovalo prostor a technické vybavení Západočeské muzeum v Plzni. Sekretariát v roce 1993 vyřídil 95 dopisů a množství vzájemných vkladů od Hlásky.

Do knihovny KASu přibýlo: zkratkovitě číslo položky, autor, název článku nebo knihy, rok vydání: 141 – Durdík: Královský hrad v Písku, 1993. 142 – V.F.: Oslava 80. narozenin Dr. Augusta Sedláčka v Písku, 1923. 143 – OA Písek: August Sedláček, 1963. 144 – Potužák: August Sedláček 150. výročí narození, 1993. 145 – Kos: Významné výročí i pro naše město, 1993. 146 – Musil: August Sedláček a Rychnovsko, 1993. 147 – Kolář: Odkaz Augusta Sedláčka, s.a. 148 – Kolář: Touha a váhání Augusta Sedláčka, a.s. 149 – Cikhart: Životní dílo Augusta Sedláčka, 1951. 150 – Cikhart: K rodopisu Augusta Sedláčka, 1956. 151 – Sedláček: Paměti Jiřího Tesáka Mošovského a jeho syna, 1909. 152 – ArÚ Brno: Přehled výzkumů 1989, 1993. 153 – Rožmberský: Středověké dějiny Vochova, 1993. 154 – Bažant: Burg Rosenberg, 1939. 155 – KAS, pobočka Humpolec: Orlik nad Humpolcem, 1993. 156 – 159 – Heraldické ročenky 1990 – 1993.

160 – Vlastoruční dopis Augusta Sedláčka. 161 – ArÚ Praha: Výzkumy v Čechách 1988/9, 1992. 162 – Muzeum Písek: Zpráva o činnosti za rok 1993, 1994. 163 – Novotný: August Sedláček, 1926. Všem dárcům Rada KASu vyslovuje poděkování.

Hospodaření Rady za období 1.1.93–31.12.1993.	
Zůstatek	12289,20 Kč
Příjmy	47922,50 Kč Příspěvky poboček 3070 Kč. Předplatně a prodej tiskovin 34026,50 Kč. Dotace města Plzně 10000 Kč. Úroky 826 Kč.
Celkem	60211,70 Kč
Výdaje	Tisk Hlásky a CB 25445,20 Kč. Tisk kalendáře, Pf 94 a dopisnic 8042 Kč. Poštovné a kanc. potřeby 749,50 Kč. Vedení účtu 350 Kč.
Zůstatek	25625,- Kč

pokladník Rady ing. P. Mikota

Pobočka Plzeň

Jarní členská schůze plzeňské pobočky KASu se koná ve středu 13. dubna v sále v Doudlevecké ul. č. 22 (první patro, vchod dvorem) od 16.30 hodin. Problémem přijímání nových členů a nástin aktivit do budoucna. Připravili si někdo kratší přednášku na libovolné téma, bude vítána. Účast členů výboru je nutná.

Na této schůzi se zájemci o automobilový výlet na hrady Krušných a Doupských hor, plánovaný na dny 15.-17. dubna domluví, kdo s kým pojedí. Majitelům aut pasážeri zaplatí benzín. Člen plzeňské pobočky, pan Hejner zajistí nocleh – spací pytle si účastníci vezmou s sebou.

Pan S. Ježek si dovoluje pozvat členy KASu k prohlídce nepřístupných částí zámku v Horšovském Týně, zájemci si mohou při této příležitosti prohlédnout také veřejnosti nepřístupné kostely v Horšově a v sv. Anny. Z Plzně – Hlavního nádraží se odjíždí v sobotu 30. dubna směr Domažlice v 8.30 hod., ve Staňkově se přeseďá na lokálku do stanice Horšovský Týn, kam vláček dorazí v 9.25 hodin. Vedle běžně přístupných částí zdejšího zámku bude možné si prohlédnout původní kapli, 2. patro sklepů pod gotickým palácem, renesanční mezipatro, severní křídlo s letohrádkem, východní křídlo s Erbovním sálem, rytířský sál ve věži s obrazy Přemyslovců a Modrý pokoj, ochozovou obranou chodbu, 2. nádvoří s budovou purkrabství. Možná se dostaneme i do bývalých kuchyní a do místnosti pod kaplí. Na nádvoří a v interiérech platí zákaz fotografování. Po prohlídce zámku je pro zájemce připravena prohlídka románského, později přestavěného kostela s nádhernými gotickými malbami v Horšově a kostele sv. Anny s malbami renesančními, kde snad bude možné vstoupit do hrobky. Návštěvníci kostelů ujdou asi 10 km. Zpět je možné odjet z Horšovského Týna buď v 15.54 hod., nebo až v 19.37 hod. (příjezd do Plzně v 17.23, či v 21.00 hod.).

Člen pobočky KASu dr. Úlovec přednese ve středu 4. května na klubové schůzce přednášku o hradech Chebska, provázenou velkým množstvím diapositivů. Přednáška se bude konat v sále Národopisného muzea (na Náměstí republiky, 1. patro) od 16.00 hodin. Tam se též dohodne termín odpolední vycházky na litický hrad. Na všechny akce srdečně zveme členy i nečleny klubu.

Zpráva o činnosti v roce 1993

Od jara se pravidelně klubové schůzky zároveň se schůzemi výboru vždy první středu v měsíci konaly v Doudlevecké ul. 22. Za poskytování prostor děkujeme panu M. Novobilskému.

Na dubnové členské schůzi byli přijati noví členové výboru a rozšířen výbor pobočky, v diskusi připravena další činnost. Závěrem byly na videu promítnuty všechny díly televizního pořadu Hradů obývané a dobývané, promítnut byl i náměstský snímek o hradu Křečovu a filmová dokumentace tvrze ve Svinně.

24. dubna na jarní vycházce byly navštíveny hrad Šontál a Volštejn pod vedením pana Menčíka v souvislosti s aktivitami na Volštejně, na odpolední vycházce 29. dubna, kterou zorganizoval pan Kabát, prohlédnuto tvrziště Pechárádek u Plzně.

17. července se na hradě Skála i přes nepřízeň počasí uskutečnily ukázky střelb z historických zbraní za značné účasti členstva i obyvatel okolí.

28. srpna se konal autobusový zájezd, jehož účastníci slavnostně odhalili v bývalém tábořském gymnáziu pamětní desku A. Sedláčkovi, prohlédli si tábořský Kotnov, mladovožický památník a písecký hrad. Také tuto akci provázela nepřízeň počasí – vytrvalý déšť.

Byl rozeslán sborník CB 3, kteří si členové z Plzně vyzvedli na podzimní členské schůzi konané 13. října, na níž byli opět přijati noví členové. Na schůzi ing. Fritz informoval o dopisnicích, vydaných Památníkem Mladovožicka a KASem u příležitosti 150. výročí narození A. Sedláčka. Zájemci si mohou tyto korespondenční listky s přitiskem objednat (kus 8 Kč). Do budoucna bylo navrženo uspořádat střelby z replik historických zbraní na hradě Lopata a zaměřit hrad Litice.

Podzimní vycházka 16. října směřovala na Nepomucko (počasí kupodivu nezlobilo). Zpráva o vycházce se do minulého čísla nevešla, proto ji přinášíme nyní: Ve vsi Klášteře si 21 lidí (členů a jejich hostů) prohlédlo nejen běžně přístupné zbytky husity vyvráceného cisterciáckého kláštera, ale byly jim zpřístupněny i architektonicky cenné části klášterní budovy skryté v soukromé usedlosti. Starosta obce Kláštera, jemuž ještě jednou děkujeme, nám potom umožnil zevrubnou prohlídku staveb na Zelené Hoře – purkrabství, kostela a zámku. Areál byl po vyklizení vojskem nakrátko zpřístupněn veřejnosti, využití pro filmování dvou filmů, ale nyní je uzavřený a nevyužíván. Oprava zámku by byla finančně tak náročná, že na ni současný majitel (obec Klášter) nemůže ani pomyslet. Přitom je značná část komnat ve výborném stavu, dochovalo se dřevěné obložení, kazetové stropy, staré tapety a několikery datované dříve ze závěru 17. století. Strop se propadl zatím jen v jedné místnosti – zkáza však bude postupovat rychle. Po obědě v Nepomuku jsme si chtěli prohlédnout nově zrestaurovaný kostel sv. Jakuba, ovšem

ani opakované zvonění u vrat děkanství nebylo vyslyšeno. Museli jsme se tedy spokojit s prohlídkou kostelního opevnění s baštami. Prohlídka zelenohorského zámku – hradu se nad očekávání protáhla a proto se značná část účastníků od sv. Jakuba vydala na zpáteční cestu. Několik vytrvalců ale ještě pokračovalo do Prádra na tamní tvrz.

Zpráva o hospodaření za období 1.1.93–31.12.1993	
Zůstatek	1674,- Kč
Příjmy	1775,- Kč Členské příspěvky 1410 Kč. Dary 365 Kč.
Celkem	3449,- Kč
Výdaje	1374,20 Kč Poštovné 1028 Kč. Služby na Skále 321,20 Kč. Vyučtování zájezdu 25 Kč.
Zůstatek	2074,80 Kč

Všem dárcům děkujeme, zvláště pak pánům Kavkovi, Kajerovi a Vítkovi. Chtěl bych upozornit hlavně nové členy, že veškeré platby zasílané složenkou pokladníkovi je třeba na zadní straně složenky v rubrice „Zpráva pro příjemce“ konkretizovat, tj. sdělit, co je placeno. Vyhne se tak různým nedorozuměním.

pokladník pobočky ing. P. Mikota

Pobočka Humpolec

Zpráva o činnosti v roce 1993

Po dlouhém tápání byla k 1. 1. 1993 založena nová pobočka KASu v Humpolci se zakládajícím počtem 5-ti členů. 20. února se uskutečnila schůze pobočky v místním muzeu. Byli přijati noví členové klubu, odsouhlasila se výše příspěvků a plán činnosti na rok 1993.

10. dubna byl podniknut výlet na Moravu na hrad Veveří a Nový Hrad u Adamova. Na posledně jmenovaném hradě byl uspořádán den otevřených dveří, mohli jsme shlédnout vystoupení žemířských skupin a být svědky pokusného odpichu z železářské pece. Bohužel tato lokalita dostává zabrat – při stavebních úpravách jsou ničeny nálezkové situace a archeologický materiál neodpovědným přístupem vedení ZO ČSOP Olomučany. Zajímavým se jeví v okolí kopaná zemní postavení obléhacích táborů z 15. století – viz nálezková zpráva dr. Mertvy v AH 13. Výletu se účastnili čtyři členové pobočky.

26. 6. byl na hradě Orlíku uspořádán víkend experimentální archeologie zaměřený na nejstarší způsoby výroby keramiky, peci a vypalovacích zařízení. Byla předvedena i ukázka výroby kachlíků.

V souvislosti s velkolepou akcí 3. – 6. 7. pořádanou na hradě Točnicku byl podniknut jednodenní výlet na hrady v okolí Berouna. Devět účastníků navštívilo královský hrad Křivoklát, shlédlo zříceniny hradu Týřova, Žebráku a Točnicku. U vsi Žebrák pod svahy Točnicku byla zinscenovaná středověká bitva, ve vlastním hradě pak panoval čilý ruch – ukázka středověkých řemesel (tržnice). Tu u stánků nabízeli keramiku, dřevorezbu, vedle zase zbroj – meče, sekery, plátovou zbroj, ruční výrobu šindelů. Přichozí si mohli vyzkoušet vlastní šikovnost na hrděšském kruhu. Podvečer nás zastihl při procházce podhradí Karlštejnského.

16. října byl podniknut výlet na rakouské hrady v okolí Dunaje. Účastnilo se 11 lidí. Počasí se vydařilo a tak jsme měli možnost shlédnout pozůstatky dávné minulosti stářím sahající až do dob románských. Navštívili jsme klášter Zwettl a hrady v jeho okolí, Ottenstein, Dürnstein na Dunaji a jako poslední Rappottenstein. Všechny nás překvapilo s jakou elegancí byl tento hrad upraven bez větších novodobých zásahů.

20. listopadu při výletu nás hrady východních Čech přivítaly již pod rouškou prvního sněhu. Nejvíce naši pozornost zaujaly hrady Oheb a Litice. Dále jsme navštívili Rabštejnec. Nového kastelána na Potštejně jsme bohužel nazastihli a tak nám nezbylo než se k tomuto hradu otočit zády.

Mimo uvedené výlety prakticky od dubna až do konce října probíhaly statické a zajišťovací práce na parkánech a palácové zdi hradu Orlíka nad Humpolcem, kterých se někteří naši členové brigádnicky účastnili. Chtěli bychom jim touto cestou poděkovat za pečlivou práci při odkrytech sutin zdiva a dokumentování celé nálezkové situace. Při

odkrytech byly ve výklenku zdiva paláce nalezeny zbytky depotu s částí nádob datovaný do 15. století. (nyní v úschově AÚ ČSAV Praha). Náš dík patří též PhDr. Durdíkovi za posouzení nálezů.

Dary pobočky:

PhDr. Merta – Archeologia Technica – sborníky Technického muzea v Brně, roč. 1980, 1988, 1992.

Zpráva o hospodaření za období 1.1.93–31.12.1993	
Finanční hotovost	
Příjmy	5320,- Kč Dobrovolný dar členstva 4980 Kč. Členské příspěvky 340 Kč.
Výdaje	2282,- Kč Založení účtu 300 Kč. Poplatek za IČO 200 Kč. Poštovné a kanc. potřeby 193 Kč. Ověření registrace 40 Kč. Literatura 1084 Kč. Měšičí pásmo 465 Kč.
Zůstatek	3038,- Kč
Bankovní konto	
Vklady	4300,- Kč Základ účtu 300 Kč. Dar Munus s.r.o. 4000 Kč.
Výdaje	81,80 Kč vedení účtu
Zůstatek	4218,20 Kč

*Zpracoval pokladník pobočky O. Vacek,
revidoval předseda rev. komise S. Vašík.*

Pobočka Brno

Zpráva o činnosti v r. 1993

Brněnská pobočka měla 19 členů a sešla se na jedné členské schůzi dne 28. prosince 1993. Členské schůze ze zúčastnilo 12 členů, kteří zhodnotili činnost v roce 1993 a připravili plán činnosti na rok 1994. Součástí schůze byly přednášky dr. J. Kohoutka: Hrady na Vizovické vrchovině a dr. J. Doležala: Neznámé hrady v Moravském krasu. Jako funkcionáři pobočky byli potvrzeni dr. J. Unger (předseda), dr. J. Kohoutek (jednatel), dr. J. Doležal (pokladník). Revizory účtů jsou dr. J. Merta a M. Peška.

V roce 1993 uspořádala pobočka ve spolupráci s Muzejní a vlastivědnou společností v Brně tři vycházky: Zámek v Rosicích, Hloračkovský hrad a Staré zámky u Líšně, Hrady na Loučce. Dále se brněnská pobočka, především osobou svého jednatele dr. J. Kohoutka, podílela na organizaci konference archeologů středověku v Luhačovicích (4. – 8. 10. 1993), která byla zaměřena na problematiku hradů.

Činnost v roce 1994 bude zaměřena na:

1. Vycházky a exkurze (Hrady na Drahanské vrchovině, Památky v okolí kláštera Porta coeli, Hrady na Oslavě, Obřenský hrad – Unger, Doležal, Kohoutek, Merta).

2. Na přelomu listopadu a prosince 1994 bude uspořádána členská schůze na níž naváže blok přednášek a sdělení o nových zjištěních na moravských a slezských hradech. Tato část bude přístupna širší zainteresované veřejnosti – Unger.

3. Navázání kontaktu se Spolkem přátel hradu Lukova – Kohoutek, Vrla.

Pobočka Hradec Králové

Na schůzi pobočky KASu Hradec Králové byly stanoveny termíny dalších schůzí na rok 1994: 16. března (výroční schůze), 25. května, 21. září a 7. prosince. Byl dán návrh na uspořádání výletu do Svídnicka (Polsko) ve spolupráci se Společností ochránců památek a v diskuzi připravena výroční schůze.

(poznámka: tato zpráva dosáhla redakci až po 15. prosinci 1993 a nemohla proto být zařazena do Hlásky 93/1)

HLÁSKA, Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka.

Vychází čtvrtletně. Šéfredaktor Petr Rožmberský. (zást. J. Miler, O. Brachtel).

Vydává Klub Augusta Sedláčka, Františkánská 13, 301 12 Pízeň.

Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní správou pošt v Pízni, č. j. P/7 – 1142: 17 – 158/92 ze dne 26. 10. 1992.

300 výtisků, cena výtisku 7,50 Kčs.

Sazba LiPi Firstware s. r. o., Plzeňská 6, 301 51 Pízeň.